

ENREGISTRAMENTS DE LA PRINCIPAL DE PERALADA DES DE 1.920 FINS A LA SEVA DISOLUCIÓ.

Segurament que pocs lectors s'han arribat a plantejar mai com seria el món musical sense tres elements que avui semblen elementals: micròfon, potenciòmetre i altaveu.

Què seria de molts cantants si no existís cap d'aquests artefactes?. Com arribarien a interessar al públic d'un local d'espectacles?. Malament rai.!

No hi ha cap dubte que el fet condiciona el tipus de veu. D'aquí que les conçonetistes de principi del segle XX, tenien una veu de "pito". Era una solució per arribar mínimament a tot el públic.

Tots estem acostumats a graduar la potència sonora dels nostres enregistraments, girant un botó o desplaçant una palanca, així de senzill. En aquell temps no era possible graduar la potència sonora. Era la que era i punt. Per aquest motiu el gramòfon sempre pressuposava un ambient silenciós, una exigència que el podia transformar en un trast inútil si el local no era l'adient.

Quan s'inventa la "Gramola", cap als anys 1.915, hi ha una petita possibilitat d'augmentar la potència sonora. Segurament que us agradaria saber, què dintre es la gramola? M'explicaré: quan el gramòfon no porta trompa de resonància exterior si no que la caixa de ressonància és interior aprofitant el propi moble s'anomena gramola. En aquest cas conté dues finestretes que si s'obren augmenta lleugerament la potència sonora. Però no en passeu ànsia, en cap cas hi ha perill d'ensordir, per que l'augment de potència sonora es mínim.

Tan sols 85 anys després amb la combinació d'aquells aparells podem i estem acostumats a fer meravelles. Les mitjanies semblen estrelles consumades, i si cal es fan aparells a mida, adequats a cada cas.

Resumint podria dir que els gramòfons i fonògrafs eren uns artefactes per escoltar música en una sala silenciosa i d'uns 35- 40 m2, es a dir, música en la intimitat. Eren altres temps!

I per això calia comprar un gramòfon o gramola que oscil·lava entre 200 i 1.000 pts, que cada disc de música selecta costava unes 12-14 pts, els de sardanes 6.50 – 8.00 pts i que el sou d'un treballador rondava les 7.00 -8.00 pts setmana.? Aquest problema amb més o menys gradient existia arreu del món. La música enllaunada era un caprici i una afecció molt cara. En contrapartida, l'evolució era lenta i, i no existia data de caducitat

Jo em pregunto: en aquestes condicions, com ha set possible la comercialització de la nova tecnologia. ? Rics i pobres sempre n'hi ha hagut. La importància de la classe mitja, a la que sembla destinat aquest invent, és directament proporcional al progrés social i econòmic d'un país. El nostre, encara que fa temps que va fent a empentes i rodolons, són pocs els que han omplert la cartera. Un nou tipus social comença a emergir i serà els consumidor d'aquest producte, m'estic referint als menestrals i comerciants.

Als rics poc els interessava la música en conserva si la poden escoltar fresca, en viu. Al pobre tan li fa, tampoc es pot permetre aquest luxe. A la classe mitja, com sempre, sols li cabia la possibilitat d'endeutar-se i en aquell moment ja oferien les famoses "facilitades de pago", les botigues venien, llogaven i canviaven discs. Com podeu comprovar la "societat de consum" ja fa temps que s'arrossega per aquest món fent de les seves.

Totes aquestes reflexions ens han de fer valorar aquestes gravacions, ens agradin o no. Doncs be, feta aquest preàmbul anem al tema d'avui.

En primer lloc la fidelitat de la cobla P.Peralada amb la discogràfica catalana "Gramòfon" ens facilita molt la feina i la possibilitat de trobar, datar gravacions i de distingir les reedicions. Per altra part també es de destacar la més que acceptable qualitat musical dels discs "Gramòfon".

Entre els anys 1.927-1.928 es produeix una gran evolució i revolució en el món discogràfic. Arriba al nostre País la gravació elèctrica, amb tres anys de retràs respecta a Amèrica. Aquesta nova tecnologia aportà el perfeccionament dels avenços en comunicacions descoberts durant la primera guerra mundial. Aquest daltabaix es la "gravació elèctrica" i consistirà en:

- .- El micròfon jubila a l'embut als estudis de gravació.
- .- El so es transformarà en impulsos elèctrics en lloc de físics com en l'anterior sistema.
- .- Discos de millor qualitat sonora.
- .- Discos de major duració, es redueix l'espai entre solcs
- .- Millor rendiment sonor en les gravacions
- .- Més potència i control de la sonoritat.
- .- Apareixen per primera vegada les gramoles elèctriques, arraconant les vetustes molles per fer girar els discs.
- .- Surten al mercat els miraculosos altaveus.

En definitiva l'electricitat entra decididament en el procés de producció i reproducció musical. Tot i això els vells gramòfons es resisteixen a desaparèixer del mercat. Com sempre és una qüestió crematística i també una mica sentimental

Tot invita a pensar que hem deixat l'edat de pedra per entrar a la història de les noves tecnologies. El fet ocasiona una revifalla considerable del sector musical. Algunes discogràfiques com la "Gramófon" passen els disc acústics a elèctrics. En aquest cas el numero de disc porta un triangle equilàter gravat.

Com podeu comprovar fa uns 80 anys que feien alguna cosa semblant a la meua dèria; però ells era més espavilats , s'hi guanyava la vida, jo, per contra, hi deixo els estalvis. Però a la fi hi ha un factor importantíssim: ells ho feien com a feina, com a obligació i jo ho faig com a distracció i, a més, espero i desitjo que sigui útil per la nostra cultura.

El crac borsari de 1.929 comporta el reagrupament de les discogràfiques. S'agrupen "Gramòfon" i "Odeon" dins una nova societat. "Gramofono-Odeon S.A.E.". La marca Gramòfon va perdent mercat a favor de "La Voz de su Amo", el seu antic anagrama. Un any més tard s'incorpora en aquest trust la discogràfica anglesa "Regal" amb seu i fabrica a Pasajes. Al poc temps la totpoderosa Colúmbia anglesa, resolts els greus i crònics problemes amb la seva homònima americana compra tot el paquet fundant la famosa "EMI" (Electric Musical Industrie). Després de la guerra civil la "Colúmbia" envairà el mercat espanyol mentre la resta de marques caminen lentament cap a la seva fi.

Explicat una mica per sobre el món discogràfic del moment i els seus problemes, passem ja a la segona part del llistat de gravacions de la P. Peralada i classificats per ordre alfabètic de títols es el següent:

LLISTAT D'ENREGISTRAMENTS SARDANISTES A 78 RPM. FETS PER LA COBLA PRINCIPAL DE PERALADA DES DE 1.920 FINS A 1.947.

TITOL	AUTOR	Grava.	Discografia.	Nº Disc	Nº Cat.
Ai quines noies	Ventura Pep	1.944	Columbia	C-1081	V-9.341
Amor triomfant	Blanch Reynal J.	1.930	Regal	K-1845	DK-8059
Buscán promés (sic)	Vicens J (Xaxu)	1.910/2	Odeon (ITM)	S-1085	68.191
Camprodon	Manent Josep	1.921*	Gramòfono		AE-215
Canigó	Gols Josep	1.919/20	Fadas	68.194	1.309
Cants de maig (1.909)	Bou V.	1.919/20	Fadas	68.197	1.308
Cap a la posta	Serra Miquel	1.922/4	Gramòfono		AE-364
Devant la Verge (sic)	Morera Enric	1.933/4	Camden N.J.		Voice 63349
El meu barco	Morera E.	1.930	Regal	K-1.842	DK-8127
El meu barco	Morera Enric	1.944	Columbia	C-1081	V-9.341
El saltiró de la cardina (1.912)	Bou V.	1.922/4	Gramòfono	260.554	AE-364
El Senyor Esteve	Morera Enric	1.932/6	Voz de su amo	260.788	AE-430
El senyor Esteve	Morera E.	1.924	Gramofono	260.788	AE-430
Empordà i Rosselló	Morera Enric	1.932/5	Gramofono	260.843	AB-36
Encís	Roger Miquel	1.933/4	Camden N.J.		Voice 63352
Fantasiosa	Balcells Joan	1.923/4	Gramofono	260.847	AE-56
Fantàstica (1.929)	Blanc Reynal A.	1.930	Regal		DK/8027
Font de l'Albera	Morera Enric	1.945	Columbia	WK-1843	A-5075
Fum,fum,fum	Garganta Guillem	1.947*	Columbia		V-9433
Fum. Fum. Fum	Garganta G.	1.929/30	Regal	K-1851	RS-1497
Idil-li mariner (1.929)	Blanc Reynal A.	1.930	Regal		DK/8027
Jorn de festa	Serra Josep	1.924	Gramòfono		AE-370
Jovenívola	Pujol Francesc	1.922*	Gramòfono	260.561	AE-366
La Chica de casa (*) ?	Morera E.	1.922*	Gramòfono	260.561	AE-366
La festa del Carme. (1.927)	Blanch Reynal J.	1.930	Regal	K-1.844	DK-8094
La font de l'Albera	Morera E.	1.930	Regal	K-1.847	DK-8164
La plassa del sol (sic)	Morera E.	1.930	Regal	K-1.843	DK-8127
La sardana de les monges	Morera E.	1.924	Gramofono	260.787	AE-430
L'anell de prometatje (sic)	Bou Vicenç	1.924	Gramòfono		AE-370
Les fulles seques	Morera Enric	1.918/20	Gramòfono		W-260.736
Lo que vegé la lluna (sic) 1.919	Blanch Reynal J.	1.924/6	Gramòfono	260.844	AB-36
Mainada	Morera Enric	1.932-4	Camden N.J.		Voice 63352
Mainada	Morera Enric	1.921*	Gramòfono		AE-215
Margaridoia capriciosa	Pujol F.	1.918/21	Gramofono		W-260.739
Matinada	Guanter Pau	1.947*	Columbia		V-9433
Matinada	Guanter Pau	1.929/30	Regal	K-1847	RS-1497
Plaça del sol	Vigas J.	1.945	Columbia	WK-1849	A-5075
Recort de Vilafant (sic)	Comas Carles	1.930	Regal	K-1.850	DK-8094
Recort d'Olot (sic)	Morera E.	1.906	Gramophone		GC-2-60210
Repics de campanas (sic)	Molins J.	1.932/5	Camden N.J.		Voice 63349

Saltironejant	Pallisera J.	1.930	Regal	K-1845	DK-8059
Sardana de les monges	Morera Enric	1.932/4	Voz de su amo	260.787	AE-430
Sota els ailants	Balcells Joan	1.923/4	Gramofono	260.848	AE-56
Vespregant (sic)	Fabra Bover Y.	1.930	Regal	K-1.848	DK-8164
Vora una font (*) (1.919)	Blanch Reynal J.	1.919	Gramofono		W-260.747

Es possible que encara hi hagi algun enregistrament més; però ja fa temps que no he trobat res de nou en discs o catàleg. De totes maneres la relació complerta es bastant extensa i ens donarà una idea molt fidel de la cobla Principal de Peralada, en aquell temps i en tots els discs hi consta: "Cobla Ampurdanesa La Principal de Peralada" (sic)

Com podeu comprovar la cobla segueix fidel al seu tipus de sardanes i d'autors.

Autors : destaquen:

Morera copa el 32 % de les gravacions

Blanch Reynal (director de la cobla) copa el 10% amb les seves estrenes.

De'n Bou, al seu millor moment musical, sols editen algun dels seus èxits.

Gravacions d'aquesta època:

Entre el 1.920 i 1.927 editen el 33% dels discos (acústics)

Entre el 1.927 i 1.936 editen el 51% dels discos (elèctrics)

Després de la guerra: el 16 % són reedicions efectuades per la discogràfica "Colúmbia". El procediment es clar. El canvi de discogràfica volia donar sensació de novetat, seguretat, de que no passa res; quan de veritat la cobla feia anys que havia desaparegut, ja no en sonava ni flabiol ni tenora.

Reedicions: que no vol dir regravar si no aprofitar un enregistrament anterior, fet déu sap quan.

.- En aquest cas concret , tots els discos "Colúmbia" són reedicions . La cobla feia temps que havia plegat.

.- Tots els discos "Fadas". Son copies de mala qualitat de la casa Odeon immersa en una greu crisi econòmica

.- La Marca "La Voz de su Amo" pràcticament no treu cap novetat, són reedicions de gravacions fetes per la Gramòfon.

Això es evident amb la sardana "El sr. Esteve", "la Sardana de les monges" i d'altres.

:- La discogràfica "Camden N.J." és la filial americana "Victor International Talking Machine"

La que dona més garantia de novetat es "Regal". La resta cal posar-ho tot en quarantena

En aquestes gravacions podrem fer-nos una idea molt precisa de com sonava la P. Peralada a la seva maduresa. Realment era una gran formació, el seu so tenia com un ecus especial que omplia l'espai, que inconscientment t'invita a pensar : " renoi quina cobla!!". Malauradament no va desaparèixer per manca de qualitat musical si no de líquides monetària.

Hi ha, però, un fet que crida l'atenció. Es el so de la tenora de'n Josep Bigas. Mentre en Bigas té una dicció més que correcta el so de la seva tenora es apagat, sort, sense ecus.. que ens recorda les tenores d'anys enrera, fins hi tot les de començament de segle. Era un só oposat a la tenora de l'Albert Martí i de'n Lluís Cotxo per exemple. Els seus darreres enregistraments, però, sonen diferent , a més actuals. Va estrenar una nova tenora? Ja li tocava eh!

Per contra el tible de'n Pallissera sona com els actuals i és diferent al de l'Enric Barnosell o Robert Vilallonga, tira cap als A. Cassi o Magret i molt semblant als grans tibles actuals.

Seguint amb en Pallissera, es un plaer escoltar-lo en la seva sardana obligada de tible "**Saltironejant**" i executada per ell mateix sota la direcció de'n Blanch Reynal. A la cara anversa hi ha "**Amor triomfant**" de'n Blanch Reynal una magnífica sardana obligada de tenora. Realment aquest es un gran disc.

Un altre disc molt recomanable es "Fantàstica" obligada de tible i "Idil-li mariner" ambdues sardanes del mestre Blanch Reynal. Els admiradors del mestre Blanch Reynal descobririen en els disc de la P. Peralada l'autenticitat del seu ídol.

De totes maneres hi ha un fet curiós: per què entre la discografia d'aquest època no hi ha cap sardana de Juli Garreta ni de signe catalanista com: "La Santa Espina", " Catalunya plora".? "La Santa Espina" la va reeditar l'anglesa "Victor Record" el 1.914 i para de contar. Podria ser que no fos gaire coneguda la lletra d'aquesta sardana? No se què passa.

No voldria acabar l'article sense fer unes breus reflexions sobre la repercussió de la dictadura del general Primo de Rivera. D'entrada no va influir d'una forma decisiva en la producció discogràfica de sardanes. La seva dèria, més que reprimir les sardanes, fou buscar "separatistas catalanes escondidos en entidades culturales", amagats i protegits dins la pleta sardanista que conforme una rotllana.

El seu deliri arriba al zenit al voltant de 1.929 (l'Exposició Universal.). Durant un any abans de la inauguració va prohibir gravar discos de sardanes amb els títols sols en català. Fou la conseqüència d'una mania compartida amb el Rei Alfons XIII.- Abans i sobre tot durant l'Exposició Internacional a Barcelona era rigorosament prohibit els rètols sols en català.: La llei obligava a : "primero en castellano y, debajo, mas pequeño y entre paréntesis, la traducción catalana". Realment la llei era ofensiva i tenia mala llet. Aquest fou un de tants i tants menyspreus a la nostra entitat nacional.

Hi ha qui opina que, els títols en castellà de les nostres sardanes, com: Amada Gerona, Los gilgeros , La muerte del monaguillo, Juguete, Bonita, Monte arriba, Lloro por ti, La brisa entre los pinos, Campanas de Gerona, Rocio, Las hojas secas, Cuentos i canciones... i tantes mes, es devia a la voluntat i caprici de'n "Paco i sus Catones". Doncs no!! He pogut demostrat que el pare d'aquest nyap, d'aquest bunyol, d'aquesta "parida" fou el general Primo de Rivera. Un

personatge que, quan es tractava de reprimir els signes de identitat catalans, patia de còlic intel·lectual permanent, a qui sols li preocupava com ofegar i com escanyar el catalanisme i, tot això, amb el vist-i-plau d'Alfons XIII.

Mare de Déu, Mare de Déu!... Hom recorda a Ciceron i li venen ganes cridar ben fort: "Fins quan, oh Catlinia, abusaràs de la nostra paciència" !!! Hi havia masses "Catilinas" i tàvecs que no els deixaven viure en pau. Però cura eh, que de cap d'ells se'n ha perdut la mena.

Al segon general ja li havien traçat el camí, a ell sols li calia donar continuïtat a la llei. Aquesta censura durarà fins a finals de 1.943 que troben els primers títols en català: "L'hereu escampa", "Solitud", "Cançó de taverna" i la "Cançó de traginers". La música de la sardana "La Santa Espina" la troben gravada per la P, Bisbal el 1.953. La lletra seguia prohibida: "¡Tocad y cantad lo que querais menos la Santa Espina, faltaria mas!", aquestes eren les paraules dels perdonavides "tolerants" del regim.

Segur que el rei "Arnolt" en veient que les seves decisions són tan polèmiques i mal rebudes per alguns nacionalismes veïns se li agreujaria la malenconia. Envaït per una profunda depressió hauria aturat la recerca de una esposa i decidiria fer-se anacoreta ocupant algun pic de les muntanyes del seu enyorat Montserrat. Els seguidors us prometem fer-vos l'estada més dolça, proveint-vos de mel i mató. Faltaria més!

A.Torrent
President de Fonovilassar 78
Web: fonovilassar.tk
Vilassar de Mar març de 2.004